PG/IVS/SAN-403/13

M.A. 4th Semester Examination, 2013

SANSKRIT

PAPER – SAN- 403

Full Marks : 40

Time : 2 hours

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

GROUP – A

(*Literature and Literary Criticism*)

[*Marks* : 40]

1. यथाकामं प्रश्नद्वयस्योत्तरं प्रदेयम् —

(क) संस्कृतकाव्यतत्त्वसमीक्षायां रसप्रस्थान-
वादिनां मतं सम्यगालोच्यताम् । 10

(*Turn Over*)

(*ख*) किं नाम काव्यतत्त्वम् ? 'साहित्येर् सामग्री' इति प्रबन्धे रवीन्द्रनाथेन साहित्यसामग्रीविषये किमुक्तम् ? तन्मते शिल्पसाहित्यम् अनुकरणमुत न — ओलाच्यताम् । 2 + 5 + 3

(*ग*) अरिष्टटल्महोदयस्य मते किं नाम 'ट्राजेडि' इति ? 'ट्राजेडि' इत्यस्य कति उपादानानि ? कानि च तानि ? किं वा तेषां वैशिष्ट्यम् ? ट्राजेडि-महाकाव्ययोर्मध्ये को भेदः ?
2 + 1 + 1 + 3 + 3

2. यथाभिमतमेकस्य प्रश्नस्योत्तरं प्रदेयम् —

(*क*) 'तस्य च कारणं कविगता केवला प्रतिभा' — अत्र 'तस्य' इति पदेन कस्य व्यपदेशः ? का तावत् प्रतिभा ? केवलं तस्याः कारणत्वं कथं सङ्गच्छते ? इति पण्डितराजानुसारं प्रतिपाद्यताम् । 1 + 2 + 9

(*ख*) जगन्नाथमते द्वितीयकाव्यस्य नाम किम् ? किं वा तस्य लक्षणम् ? अव्याप्त्यादिदोषानुल्लिख्य सोदाहरणं व्याख्यायताम् । द्वितीय-तृतीययोर्मध्ये को भेदः ?
1 + 1 + 8 + 2

3. कस्याश्चिदेकस्याः पङ्क्तेराशयः संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च स्पष्टीकरणीयः — 8

(*क*) यत्तु 'रसवदेव काव्यम्' इति साहित्यदर्पणे निर्णीतम् , तन्न ।

(*ख*) कारणं च तदवच्छिन्ने भावनाविशेषः पुनः पुनरनुसन्धानात्मा ।

GROUP – B

[*Marks* : 40]

अधस्तनानां प्रश्नानां यथानिर्देशम् उत्तरं प्रदेयम् :

1. प्रतिपदव्यावृत्तिपुरः सरं प्रत्यक्षलक्षणं निरूपणीयम् । आत्मादिषु सुखादिषु च प्रत्यक्षलक्षणम् कथं संगच्छते तदालोचनीयम् । 13

Or

संशयादिपदार्थानां प्रमाणेषु प्रमेयेषु चान्तर्भावादपि कथं तेषां पृथगुल्लेखः विहितः ? — विशद्य आलोच्यताम् ।

2. द्रव्यं गुणकर्मान्यत्वविशिष्टसत्त्वादित्यत्र व्याप्तेः प्रथमलक्षणस्य सङ्गतिर्भवति न वेति विचार्यम् । 13

Or

रूपत्वव्याप्य जातिमत्त्वान् पृथिवीत्वाद् इत्यत्र व्याप्तेः द्वितीयलक्षणस्य समन्वयः प्रदर्श्यताम् ।

3. देवनागरीलिप्या संस्कृतभाषया च उत्तरं प्रदेयम् ।

(*a*) प्रसिद्धसाधर्म्यात् साध्यसाधनमुपमानम् — व्याख्यायताम् । 7

Or

तत्र वादजल्पौ सप्रयोजनौ, वितण्डा तु परीक्ष्यते—व्याख्यायताम् ।

(*b*) "गुणवान् द्रव्यत्वान्" — इत्यनुमितिस्थले व्याप्तेः सिद्धान्तलक्षणस्य अव्याप्तिप्रदर्शनं कर्तव्यम् । 7

Or

येन सम्बन्धेन हेतुता तेनैव सम्बन्धेन साध्यान्यावृत्तित्वं बोध्यम्—इति व्याप्तेः प्रथमलक्षणानुसारतः व्याख्यायताम् ।